

การศึกษาศิลปะ "สูป" ฝาผนังในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประเภทของที่ระลึก

A Study of Mural Art in Luangprabang Laos Prd for Applied Design and Development of Souvenir Products

คำภุเพชร วานิชวงศ์* ผศ.ดร. ศักดิ์ชาย ลิกษา**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้มี 3 ประเด็น คือ 1) เพื่อการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านศิลปะสูปฝาผนังของวัดต่างๆ ในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง 2) เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์ทางด้านอัตลักษณ์ศิลปะสูปฝาผนัง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก 3) เพื่อการศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก ในการสำรวจข้อมูลผู้วิจัยได้เลือกเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบางมาเป็นการศึกษาจากการสำรวจข้อมูลวัดในพื้นที่แขวงหลวงพระบางทั้งหมด 29 แห่ง พบว่ามีวัดจำนวน 6 แห่ง ที่ยังรักษาอัตลักษณ์ในด้านข้อมูลศิลปะสูปฝาผนัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ด้านอัตลักษณ์ศิลปะสูปฝาผนัง ผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะของสูปฝาผนังตามวัสดุที่ใช้ในการสร้างงานศิลปะออกเป็น 3 ประเภท คือ สูปแต้มสี สูปพอกค้ำ และสูปติดแก้วสี

นอกจากนั้นผลในการศึกษายังพบว่า ในการนำสูปฝาผนังมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง คือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผ้าทอมือและกระดาษสา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามกระบวนการออกแบบ คือ การออกแบบร่างแนวความคิดผลิตภัณฑ์เบื้องต้น การเขียนแบบรายละเอียด ในการทดลองสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ และการประเมินความคิดเห็นโดยการนำใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ผลิต จำนวน 10 คน กลุ่มผู้จำหน่าย จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้บริโภค จำนวน 25 คน โดยได้ทำต้นแบบผลิตภัณฑ์และผ่านการประเมินในระดับคะแนนเฉลี่ยมาก

จากผลการทำวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ศิลปะสูปฝาผนังสามารถที่จะประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกได้ แต่สิ่งที่สำคัญควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในการคัดเลือกสูปฝาผนังมาใช้ซึ่งบางอย่างนั้นเกี่ยวกับความเชื่อที่ผู้คนในท้องถิ่นให้ความเคารพบูชาและไม่ควรนำมาใช้ สำหรับด้านการประยุกต์ใช้ผ้าทอและกระดาษสาพบว่า เป็นวัสดุที่มีความเหมาะสมและสามารถขึ้นรูปทรงร่วมกับวัสดุอื่นได้ อีกทั้งผ้าทอและกระดาษสายังเป็นวัสดุที่มีการผลิตมากในแขวงหลวงพระบาง ซึ่งมีปริมาณที่เพียงพอกับกระบวนการผลิตในระยะยาว นอกจากนั้นในการประยุกต์ใช้งานศิลปะสูปฝาผนัง ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถจะเผยแพร่งานศิลปะอันเป็นมรดกของชาติ ให้ออกไปสู่สังคมภายนอกในยุคสมัยปัจจุบันได้

คำสำคัญ : วัด ศิลปะสูปฝาผนัง ของที่ระลึก

Abstract

The objectives of the study are 1) To study and collect the mural art data in the temples in Luangprabang Province 2) To study and analyze the identity of mural art for applying as products in term of souvenirs 3) To study the designing guidelines and develop the products as the souvenirs. The researcher chooses Luangprabang Province as the study area. From the 29 temples survey in Luangprabang Province there were 6 temples used identity mural art. For this reason the researcher used it as the samples for this study

From the analyzing of identity mural art the researcher classified the types of mural art in term of art materials into 3 parts as mural painting gold leaf stencil and mirror mosaic

Then, the study found that the used of mural art applying in term of designing development product as souvenir was appropriated in the area of Luangprabang province. This type of products was as cloth weaves and mulberry paper. Therefore the researcher developed it as the original product under the procedures of designing such as the designing of the body of basic product concept the detail writing, the test of designing product, and the opinion evaluation by the questionnaire from the 50 samples such as 10 experts and producers 15 distributors and 25 consumers. The product evaluation is the high score.

The results of this study concluded that the mural art can applied for product design development in term of souvenirs. But the important aspect it was necessary to consider for using mural art in term of appropriation because of local people beliefs and adoration. The applying for the used of cloth weaves and mulberry paper found that the appropriate material and can be made with other material. Moreover cloth weaves and mulberry paper was produced more was adequate for the uses in Luangprabang province. Besides of this, the applying for the uses of mural art was a way that can be distributed the country treasure arts into the actual public

Keywords : temple / mural art / souvenir

บทนำ

ศิลปะสถาปัตยกรรมเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้น โดยที่มีจุดประสงค์เพื่อใช้ในการประดับตกแต่งผนังของอาคารที่มีความสำคัญภายในวัด เช่น สิม หอโหว่ และโถงเขียนโกศ เป็นต้น โดยเฉพาะเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาวซึ่งเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของลาวล้านช้างที่มีมายาวนานกว่า 600 ปีและเป็นดินแดนแห่งเดียวที่ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยของสงครามในช่วงเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นจึงทำให้แขวงหลวงพระบางสามารถยังรักษาเอกลักษณ์ของศิลปะล้านช้างไว้ได้หลายอย่างได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะด้านงานศิลปะสถาปัตยกรรมที่เป็นงานฝีมือและภูมิปัญญาของช่างในท้องถิ่น รูปแบบของงานศิลปะมีลักษณะรูปแบบของศิลปะพื้นบ้านที่มีความบริสุทธิ์ไร้มายาและมีความเรียบง่าย ทำให้คนทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายในการสร้างงานศิลปะสถาปัตยกรรมนอกจากจะสร้างขึ้นเพื่อความสวยงามแล้ว เนื้อหายังประกอบด้วยเรื่องราวต่างๆ เช่น เรื่องพุทธประวัติ วรรณกรรมตำนานและนิทานพื้นบ้าน ฯลฯ

แขวงหลวงพระบางเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์และความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานานในอดีตมีชื่อเรียกเมืองชาว เมืองเชียงตุง-เชียงทองโดยจากหลักฐานที่เป็นตำนานโบราณของลาวที่ได้มีการบันทึกไว้ว่าเมืองหลวงพระบางเดิมเคยมีมีราชวงศ์ต่างๆ ปกครอง ในศตวรรษที่ 11-12 หลวงพระบางได้อยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรขอม ในปี ค.ศ. 1353 เจ้าฟ้างุ้ม (ปี ค.ศ. 1316-1373) ขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์พระองค์แรกของอาณาจักรลาวล้านช้าง และมาถึงปี ค.ศ. 1975 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ไอสะกัน ทាំมะเทวา, 2544: 41)

ปัจจุบันแขวงหลวงพระบางเป็นแขวงหนึ่งของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำโขงและแม่น้ำคานไหลมาบรรจบกันพอดีและโอบล้อมตัวเมืองแห่งนี้ไว้ ภายในตัวเมืองก็ยังคงประกอบด้วยสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ของลาว เช่น บ้านทรงลาว บ้านแบบโคโลเนียลฝรั่งเศส และวัดต่างๆ มากมายที่มีความสวยงามมีเอกลักษณ์และได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ดังนั้นมาถึง ปี ค.ศ. 1995 องค์การยูเนสโกได้พิจารณาและรับรองให้เป็นเมืองมรดกโลก ข้อมูลสถิติเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง ในปี ค.ศ. 2004 พบว่าแขวงหลวงพระบาง มีพื้นที่ 16,875 ตารางกิโลเมตร และจำนวนประชากรประมาณ 408,800 คน โดยการปกครองในส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 11 เมืองหรืออำเภอ คือ เมืองหลวงพระบาง เมืองจอมเพชร เมืองเชียงเงิน เมืองงอย เมืองปากแซง เมืองน่าน เมืองปากฮู เมืองน้ำบาก เมืองโพนไซ เมืองเวียงคำ เมืองภูคูน (องค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548: 5-13) จากการสำรวจข้อมูลวัดในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง และจากหนังสือต่างๆ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยวัดจำนวน 29 แห่ง เช่น วัดเชียงทอง วัดปากคาน วัดสุวรรณคีรี วัดศรีบุญเรือง วัดสิริมงคลไชยราม วัดสปลิขาราม วัดแสนสุขาราม วัดหนองศรีคูนเมือง วัดจุมพ็องสุรินทราราม วัดเชียงม่วนชีรมังคลาราม วัดป่าไผ่วิไชยาราม วัดป่าฝาง วัดป่าแค วัดป่าฮวก วัดพระธาตุภูสี วัดใหม่สุวรรณภูมาราม วัดหอเสียง วัดพระมหาธาตุ วัดโพนชัยชนะสงคราม วัดวิบูลนราช วัดอาฮาม วัดอาโพ วัดหมื่นนาชมพูนาราม วัดมโนรมย์ศรีทธาราม วัดธาตุหลวง วัดพระบาทใต้ วัดเชียงแมน วัดจอมเพชร และวัดล่องคูน โดยวัดดังกล่าวมีประวัติและความเป็นมา ดังนี้ (วรลัญจก บุนนยสุรัตน์, 2548 : 16-186)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปะประเภทสถาปัตยกรรมของวัดในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว
- 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ด้านอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมและด้านผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกในพื้นที่แขวงหลวงพระบางให้มีลักษณะรูปแบบที่ร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) กำหนดขอบเขตพื้นที่ตัวเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง เพื่อใช้ในการสำรวจและศึกษาข้อมูลด้านศิลปะสถาปัตยกรรม ที่ประกอบด้วย วัด 29 แห่ง ในด้านผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกได้คัดเลือกกรรมวิธีในรูปแบบงานหัตถกรรมและวัสดุในท้องถิ่น
- 2) ดำเนินการค้นคว้าและประมวลข้อมูลทั้งจากเอกสาร วารสาร งานวิจัยจากองค์การทางภาครัฐบาล คือ จากกรมวิจิตรศิลป์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมจากหอการมรดกโลก แผนกท่องเที่ยวแห่งชาติลาวและนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่
- 3) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทางด้านอัตลักษณ์ศิลปะสถาปัตยกรรมที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลและจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 4) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยได้อิงตามหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณา 5 ประการ คือ ความสวยงาม ความคงทน ความสะดวกในการใช้สอย และราคาต้นทุนในการผลิต
- 5) รวบรวมผลิตภัณฑ์จากแนวความคิดและพัฒนาแบบร่างเบื้องต้นโดยใช้ทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้วนำมาประเมินความคิดเห็นจากเชี่ยวชาญ นักออกแบบ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค เพื่อคัดเลือกแบบที่ดีที่สุดมาสร้างเป็นต้นแบบ
- 6) ดำเนินการออกแบบร่างแนวความคิด การออกแบบรายละเอียดและทำการทดลองสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ จากนั้นได้ทำการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวอีกครั้งจากผู้เชี่ยวชาญ นักออกแบบ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค
- 7) เขียนรายงานผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะและอภิปรายผล
- 8) เผยแพร่ผลงานการวิจัย ทางวารสาร และจัดแสดงนิทรรศการผลงาน

ผลการวิจัย

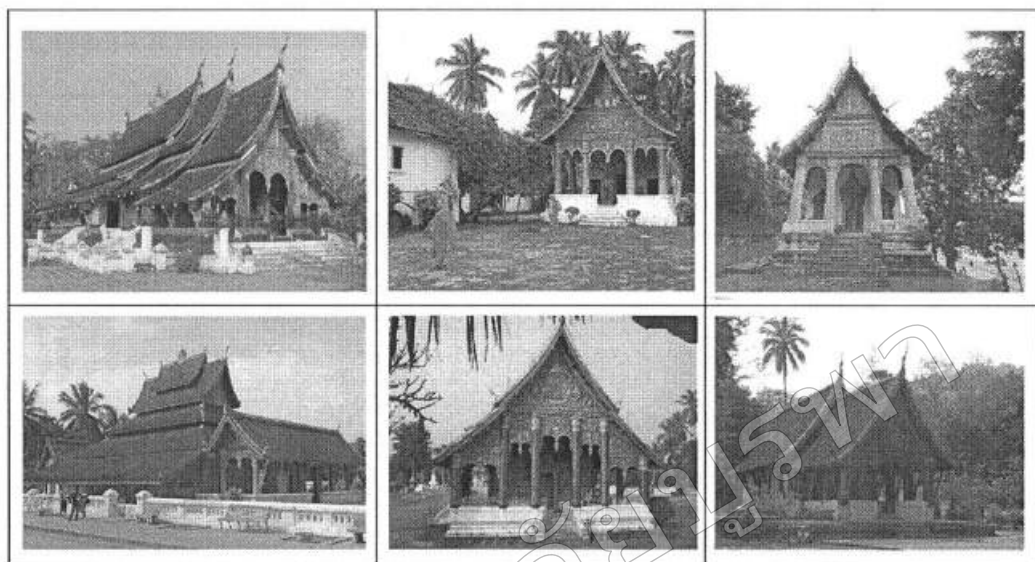
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปะประเภทสถาปัตยกรรม

จากการศึกษาข้อมูลวัดจำนวน 29 แห่ง ในครั้งนี้ พบว่าในปัจจุบันวัดหลายแห่งได้มีการบูรณะและซ่อมแซมใหม่หลายครั้งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีส่งผลให้งานศิลปะสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่มีอยู่เดิมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์นั้นหายไปด้วย ดังนั้นในการศึกษาด้านศิลปะสถาปัตยกรรมในครั้งนี้พบว่ามียังมีวัดเพียง 6 แห่ง ที่ยังสามารถรักษารูปแบบงานศิลปะสถาปัตยกรรมเดิมได้สมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย วัดเชียงทอง วัดป่าไผ่ วัดไชยาราม

วัดป่าฮวก วัดใหม่สุวรรณภูมาราม วัดพระมหาธาตุ และวัดล่องคูณ โดยงานศิลปะดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ฐานแต้มสี ฐานพอกคำ และฐานติดแก้วสี ดังนี้

ภาพที่ 1 ตัวอย่าง วัดต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาศิลปะฐานปูนฉาผนัง

ผล การศึกษาที่มาและกรรมวิธีในการทำฐานปูนฉาผนัง

ฐานแต้มสี (MURAL PAINTING)

เป็นงานศิลปะฐานปูนฉาผนังประเภทหนึ่งที่มีกรรมวิธีในการทำโดยการเขียนภาพที่นำใช้สีฝุ่นมาเป็นองค์ประกอบของสี ส่วนใหญ่นายช่างจะนิยมทำสีขึ้นเองจากวัตถุดิบในธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นเอง เช่น เปลือกไม้ ยางไม้ เหม่าและแร่ดินสี เป็นต้น โดยการสกัดออกมาเป็นสีต่างๆ ซึ่งทำให้ลักษณะของแม่สีดังกล่าวที่ได้จะเป็นฝุ่นผงละเอียดดังนั้นเวลาจะนำมาใช้ในการเขียนภาพจึงต้องผสมกับกาวอีกทีเพื่อทำหน้าที่ประสานเนื้อสีให้เข้าด้วยกันและเพื่อความสามารถในการยึดติดกับผนังได้ดี

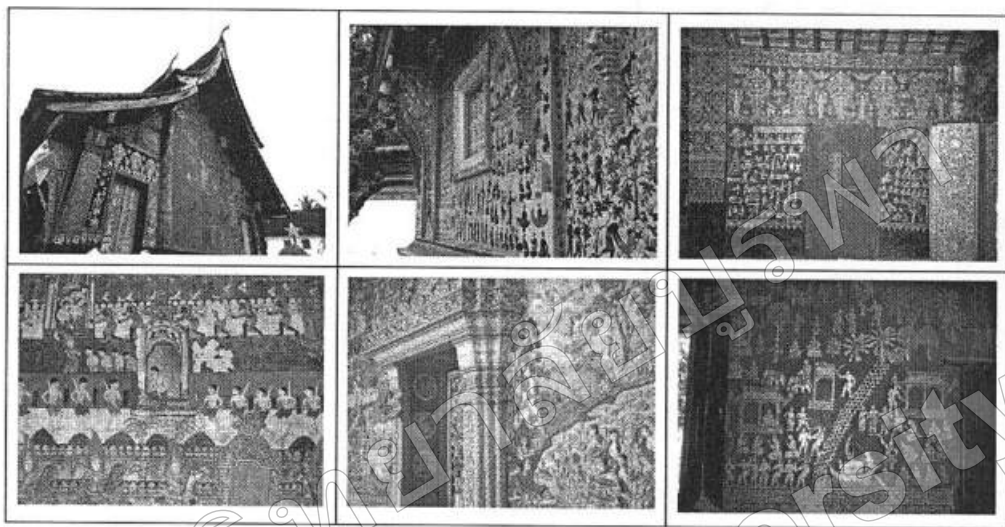
ฐานพอกคำ (GOLD LEAF STENCIL)

ฐานพอกคำเป็นงานศิลปะในลักษณะการลงรักปิดทองและการปิดทองตามแบบร่างของงานศิลปะที่สร้างขึ้นก่อน ดังนั้นฐานปูนฉาผนังประเภทดังกล่าวจึงมีการใช้เพียงสีทองเหลืองหรือสีทอง ที่ได้จากการติดด้วยแผ่นทองคำเปลวซึ่งเป็นวัสดุที่ทำมาจากฝุ่นทองคำที่ได้จากการร่อนทองตามลำแม่น้ำโขงโดยที่อาชีพนี้นี้ในปัจจุบันยังสามารถพบเห็นได้ทั่วไป เช่น เขตพื้นที่เมืองงอยสำหรับงานศิลปะดังกล่าวมีเฉพาะวัดที่สำคัญ

ฐานติดแก้วสี (MIRROR MOSAIC)

เป็นงานศิลปะที่มีลักษณะของงานฝีมือในแบบช่างพื้นบ้าน ที่มีความเรียบง่ายในกรรมวิธีการทำศิลปะดังกล่าวได้เริ่มต้นด้วยการนำเอาแผ่นแก้วสีหรือแผ่นกระจกสี ที่มีสีล้นต่างๆ มาตัดเป็นแผ่นเล็กๆ ที่มีขนาดตามความต้องการของช่าง หลังจากนั้นจึงนำเอาแผ่นแก้วสีที่ตัดได้นั้นมาประติดประต่อกันด้วยเป็นสีต่างๆ เพื่อประกอบเข้ากันเป็นรูปภาพตามเรื่องราวที่จะสร้างขึ้น โดยมีตัวประสาน คือ กาวธรรมชาติที่ชาวบ้านเรียกว่า ขมู เพื่อใช้ติดระหว่างแก้วกับผนังปูนให้สามารถยึดติดกันได้ โดยฐานติดแก้วสีที่สร้างขึ้นจะมีลักษณะของรูปภาพเป็นแบบแนวอุดมคติ

ที่ไม่เหมือนจริง แต่สามารถสื่อความหมายของเรื่องราวต่างๆให้เข้าใจได้ง่าย บุญเที่ยง สิริปะพันธ์ ผู้อำนวยการกรมวิจิตรศิลป์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ได้ให้ข้อมูลว่า แผ่นแก้วสีซึ่งเป็นวัสดุหลักที่ใช้ในการทำงานศิลปะดังกล่าวจะต้องผ่านกรรมวิธีในการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้าน โดยนำเอาแผ่นแก้วมาตัดนั้นและต้มในความร้อนที่เหมาะสม ทำให้แก้วมีลักษณะที่โค้งขึ้นเล็กน้อยทำให้สามารถเกิดแสงสะท้อนเข้าไปภายในเป็นเงาเล็กๆ หลังจากนั้นจึงนำมาติดบนผนัง ซึ่งจะทำให้แผ่นแก้วมีรูปทรงที่มีมิติและมีสีสันที่สดใส

ภาพที่ 2 ตัวอย่าง ชูบแดมสิ ชูบพอกคำ ชูบติดแก้วสี

2) ศึกษาและวิเคราะห์ด้านอัตลักษณ์ชูบผาผนังและด้านผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก การวิเคราะห์เรื่องราวในงานศิลปะชูบผาผนัง

ในการวิเคราะห์ศิลปะชูบผาผนังในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เรื่องราวในงานศิลปะชูบผาผนัง

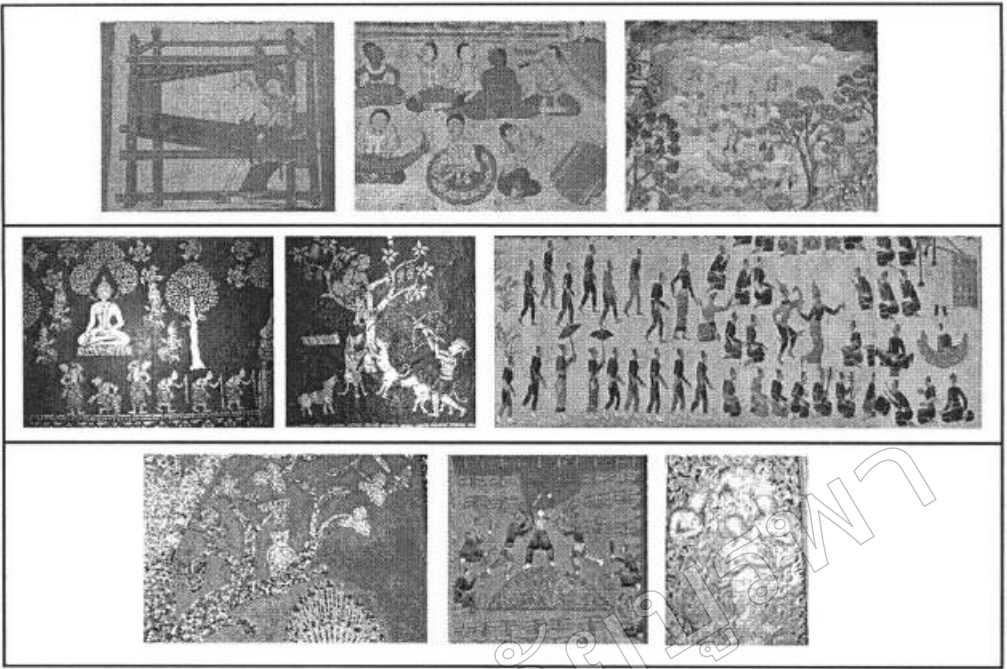
- เรื่องราวในพุทธประวัติ
- เรื่องราวในวรรณคดี
- เรื่องราวในตำนานและนิทาน

ด้านที่ 2 เป็นการวิเคราะห์รูปแบบของงานศิลปะชูบผาผนัง

- ลักษณะรูปแบบศิลปะชูบแดมสิ
- ลักษณะรูปแบบศิลปะชูบพอกคำ
- ลักษณะรูปแบบศิลปะชูบติดแก้วสี

ด้านที่ 3 เป็นการวิเคราะห์อัตลักษณ์ศิลปะชูบผาผนัง

การวิเคราะห์ด้านอัตลักษณ์ศิลปะชูบผาในครั้งนี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา โดยอิงตามเรื่องราวที่ปรากฏบนผนังที่มีความน่าสนใจและสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ในความเป็นหลวงพระบางโดยได้แบ่งประเภทของเรื่องราวออกเป็น 3 ประเภท คือ เรื่องราวในทางพุทธประวัติ เรื่องราวในทางวรรณคดี และวิถีชีวิต

ภาพที่ 3 ตัวอย่าง ศิลปะอุปมาพจน์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากการวิเคราะห์ศิลปะอุปมาพจน์ในแต่ละประเภทเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกในครั้งนี โดยผู้วิจัยได้มีการคัดเลือกรูปภาพของงานศิลปะดังกล่าวเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประดับตกแต่งบนผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

- (1) ความสวยงามและความน่าสนใจ
- (2) ความสมบูรณ์ของงานศิลปะอุปมาพจน์
- (3) เป็นรูปภาพสามารถสื่อความหมายในเรื่องราวต่างๆ
- (4) เป็นภาพที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนท้องถิ่นหลวงพระบางในอดีต
- (5) มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของงานศิลปะในแบบหลวงพระบาง

การวิเคราะห์วัสดุและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

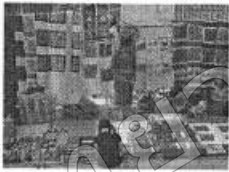

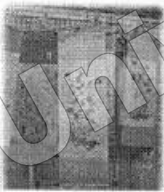

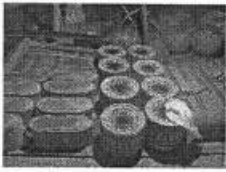

ในการวิเคราะห์วัสดุและผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบในครั้งนี ผู้วิจัยได้แยกประเด็นออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

- (1) การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกในปัจจุบัน
- (2) การวิเคราะห์วัสดุและกรรมวิธีในการผลิต
- (3) การวิเคราะห์รูปแบบและการใช้สอยผลิตภัณฑ์
- (4) การวิเคราะห์ทิศทางในด้านการตลาด
- (5) การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก

จากการสำรวจข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว พบว่าในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีการผลิตและจำหน่ายทั่วไปตามท้องตลาด และแหล่งท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากงานหัตถกรรมฝีมือของชาวบ้าน

ในท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นเองและอีกจำนวนหนึ่งก็เป็นประเภทผลิตภัณฑ์นำเข้ามาจากที่อื่นสำหรับลักษณะรูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกที่ผลิตขึ้นจากคนในท้องถิ่นจะมีรูปแบบที่เรียบง่ายซึ่งสามารถสังเกตได้จากวัสดุที่ใช้ในการทำและรูปทรงของผลิตภัณฑ์ ที่มีความแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์นำเข้ามาจากที่อื่นอย่างชัดเจน จากการสำรวจข้อมูลโดยการลงพื้นที่ผู้วิจัยสามารถจำแนกกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยอิงตามวัสดุสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท เช่น ประเภทผ้าทอ ประเภทกระดาษสา ประเภทงานไม้แกะสลัก ประเภทเครื่องจักสาน ประเภทเครื่องเงิน ดังนี้

จากการวิเคราะห์กลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกทั้ง 5 ประเภท เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบและประยุกต์กับงานศิลปะสถาปัตยกรรม โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มประเภทของวัสดุดังกล่าวโดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อใช้ในการคัดเลือกประเภทวัสดุที่มีความเหมาะสมในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุด ดังนี้

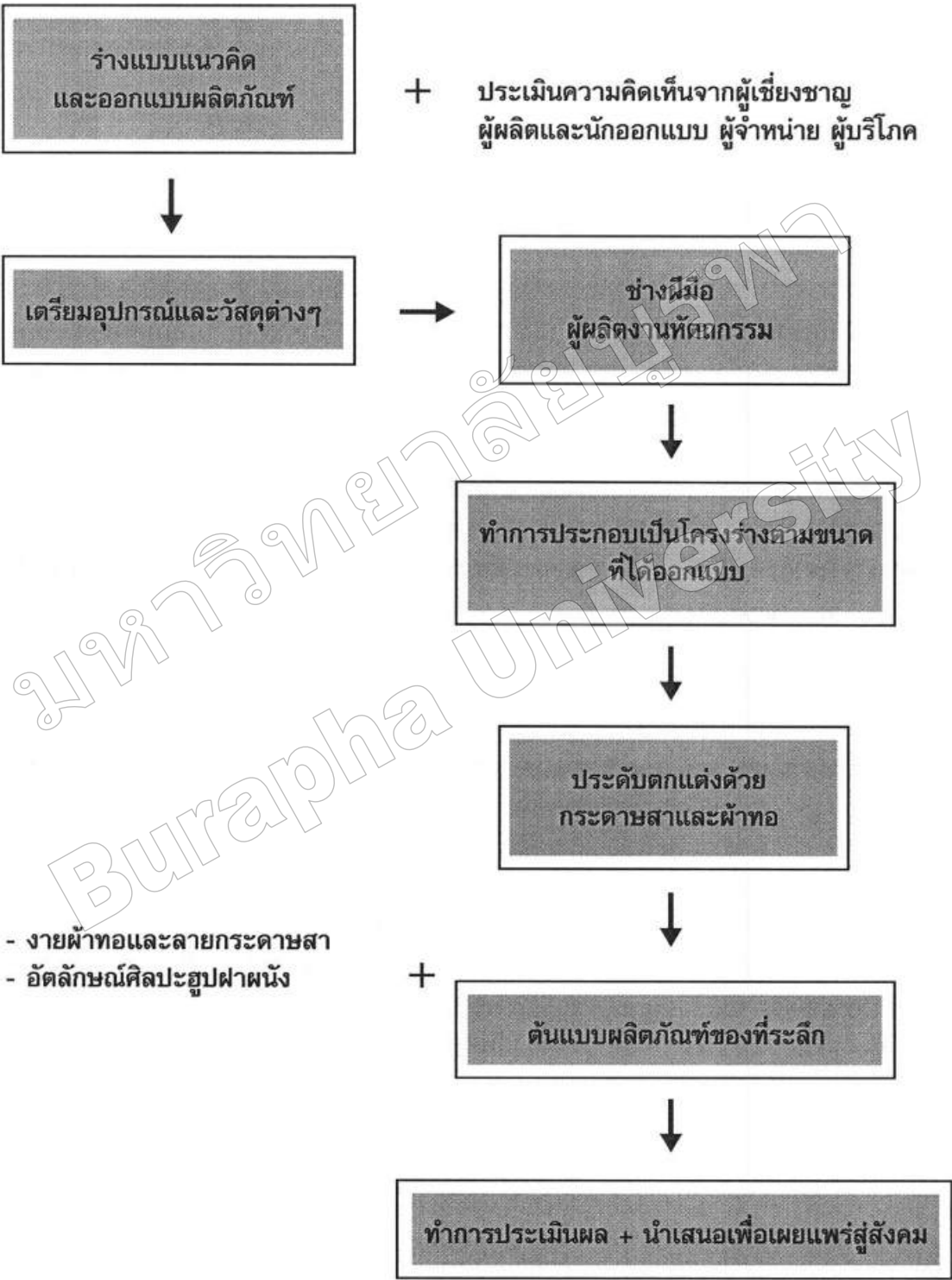
กลุ่มประเภท	ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก		
1. ประเภทผ้าทอ			
2. ประเภทกระดาษสา			
3. ประเภทไม้แกะสลัก			
4. ประเภทเครื่องจักสาน			
5. ประเภทเครื่องเงิน			

ภาพที่ 4 ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในแขวงหลวงพระบาง

3) ศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก

ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากำหนดจุดประสงค์และกำหนดหลักเกณฑ์ในการออกแบบ ก่อนผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ดังนี้

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก

สำหรับแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมในท้องถิ่นในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยว ในการนี้ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

การกำหนดขอบข่ายในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

- 1) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกเดิมที่มีในปัจจุบัน
- 2) สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีรูปแบบร่วมสมัย
- 3) เผยแพร่และอนุรักษ์งานศิลปะหัตถกรรม ด้วยวิธีการประยุกต์จากการประดับตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก
- 4) กรรมวิธีในการผลิตโดยใช้วัสดุและเทคโนโลยีที่อยู่บนพื้นฐานงานฝีมือของช่างในท้องถิ่นที่สามารถผลิตได้
- 5) พัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกเพื่อเป็นสินค้าจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวทั่วไปในเขตพื้นที่แขวงหลวงพระบาง

การกำหนดหลักเกณฑ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ด้านความสวยงาม ด้านการนำใช้ ด้านกรรมวิธีการผลิตด้านอัตลักษณ์ศิลปะหัตถกรรม ด้านการตลาด ดังนี้

1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์

สำหรับเป้าหมายในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึก ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้วางเป้าหมาย เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ความต้องการของผู้บริโภค
- ความสามารถในการผลิต
- ความเหมาะสมทางด้านความเชื่อ

2) แนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทของที่ระลึกผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ แนวความคิดในการออกแบบร่างเบื้องต้น การออกแบบรายละเอียดผลิตภัณฑ์ และการทดลองสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จริงและการประเมินผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 5 ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ดินแบบ ประเภท ไคไฟ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- 1) ด้านวัสดุในการนำไปผลิตของที่ระลึก ส่วนใหญ่ใช้ไม้เป็นวัสดุผลิตโครงสร้าง เพราะมีในสปป.ลาว ในทุกพื้นที่ การนำไม้มาใช้ควรคำนึงถึงคุณภาพของไม้และการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 2) ด้านการผลิต ควรศึกษาการใช้เครื่องมือที่มีความเหมาะสม เพื่อให้งานมีคุณภาพ
- 3) การประยุกต์ใช้อัตลักษณ์จากศิลปะสถาปัตยกรรม เมื่อนำมาเขียนบนแผ่นกระดานสาต้องระมัดระวังในการเลือกใช้สี ที่มีคุณภาพเพราะเมื่อนำมาใช้กับไคไฟที่มีความร้อนสูงจะถูกทำลายให้ชำรุดเสียหายเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์. 2548. **ชื่นชมสถาปัตยกรรม วัดในหลวงพระบาง**. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.
- องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติลาว. 2551. **LAOS, JEWEL OF THE MEKONG 2007 STATISTICAL REPORT ON TOURISM IN LAOS**. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งรัฐ.
- ไอสะกัน ท่ามะเทว และคณะ. 2544. **ประวัติศาสตร์ลาว ดึกดำบัน-ปัจจุบัน**. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์ กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม.